

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

otevíráte čtvrté číslo revue *Paměť a dějiny*, které je od počátku do konce poznamenáno současnou koronavirovou pandemií. Na začátku března jsme se rozhodli věnovat ho tématu skryté církve v Československu. Během podzimní vlny pandemie, kdy se šířila téměř apokalyptická nálada, jsme dopisovali texty a třetí vlna nás provázela během závěrečných prací. Kdybychom neměli dostatečné nadšení, stěžilo by se nám podařilo číslo při všech existujících opatřeních (opakované zavírání archivů, nutné omezení kontaktů apod.) připravit.

Na druhou stranu jsme byli v mnohém obdarováni – při práci jsme mohli například alespoň trochu srovnávat současné, i když omezující podmínky s nelidskými poměry ve vězení v padesátých letech. Kladli jsme si přitom otázku, jak bych se zachoval/a já, kdyby mě v mladém věku zavřeli na mnoho měsíců do izolace, bez možnosti základní hygieny, v zimě, s nedostatkem jídla a spánku. Díky tomu mnohé z nás ani nenapadne si příliš stěžovat v situaci, kdy máme bohatý výběr potravin, teplo, dostupné léky, telefony, dokonce i internet!

Jak už bylo řečeno, aktuální číslo revue *Paměť a dějiny* se věnuje především různým aspektům působení skryté církve v Československu v době vlády komunistů. Skrytou (či tajnou, podzemní) církví rozumíme obecně všechny aktivity církve, které byly státem zakazovány, a které tedy režimem tolerovaná církev nemohla vyvíjet (například práce s mládeží). Jednalo se tedy o tutéž církev, jen neveřejně působící. Označení „ilegální církev“ používala především Státní bezpečnost. Číslo vychází při příležitosti stého výročí narození tajného katolického biskupa Felixe Marii Davidka (1921–1988), který byl jistě rozporuplnou, ale také velmi inspirativní osobností neveřejně působící církve v Československu v druhé polovině 20. století. Vyznačoval se neústupností jak vůči komunistickému režimu, tak vůči svým církevním nadřízeným. S Davidkovou činností se pojí druhé výročí, na které bychom rádi upozornili – před padesáti lety byla poprvé v dějinách katolické církve na kněze vysvěcena žena. Stalo se tak na konci prosince 1970 v Brně, kdy biskup Davídek vysvětil Ludmilu Javorovou. Otázka svěcení žen v katolické církvi zůstává i po více než pěti desetiletích ožehavým tématem, které je církevní hierarchií stále odmítáno.

K dané látce jsme se snažili přistupovat citlivě, ale zároveň s maximální historickou objektivitou, dát prostor různým názorům a přístupům. Zároveň víme, že není možné se zavděčit všem. Vždyť i knihu *Skrytá církev* autorů Petra Fialy a Jiřího Hanuše kritizovali nejen někteří vysocí církevní hodnostáři, ale také určití aktéři bývalé podzemní církve. Protože zmínění pánové jsou v jistém

smyslu „guruové“ pro další badatele zabývající se osobností F. M. Davidka, je pro nás velkou ctí, že nám Jiří Hanuš věnoval vzpomínku na dobu práce na této knize.

A nyní k samotnému obsahu čísla. Ondřej Salvét představuje osobní archiv Felixe Davidka a Ludmily Javorové, jehož katalogizaci provedl. Obdobím Davidkova zatčení a věznění se zabývá Eva Vybíralová. Dále zveřejňujeme vzpomínky Adolfa Svinky, který se pokusil Davidkovi pomoci k útěku do zahraničí a sám pak strávil deset let ve vězení, a hned tři rozhovory s pamětníky působení skryté církve (Františkem Mikloškem, Josefem Hořákem, Josefem Blahou). Fotografie ze sledování osob v církevního prostředí, tedy snímky tajně pořízené StB, vybrala Stanislava Vodičková. Jednou z osobností tajné církve sledovaných Státní bezpečností byl Benno Beneš, na něhož se zaslouží zvláště upozornit.

Beneš, který byl po roce 1989 oceněn Zlatou holubicí míru za snahu o porozumění v česko-německém dialogu, totiž v prosinci 2020 zemřel. Jiří Dvořáček ve svém příspěvku přibližuje polistopadový vývoj skryté církve a její vliv na vznik řeckokatolického Apoštolského exarchátu.

Téma skryté církve je i po třiceti letech přitažlivé nejen pro badatele, jak dokazují ukázky z chystaného románu *Bílá Voda* Kateřiny Tučkové nebo obrazy malířky Claudi Ondok. Ochabnutí zájmu o dané téma se v blízké době rozhodně nedá čekat.

Pozornost si určitě zaslouží i příspěvek Jaroslava Pažouta o institutu ochranného dohledu za minulého režimu a text věnující se obrazové reflexi rumunského komunismu z pera Jiřího Kociána ml. a Marii Asavei.

Přeji vám za sebe i za své kolegy hezké chvíle strávené při čtení revue *Paměť a dějiny*, ať už v tištěné nebo v elektronické podobě, ale především pevné zdraví a naději v lepší zítřky.

Eva Vybíralová

Foto: Aktuálně.cz/Lukáš Bíba